

Respublika OAK jurnali

ISSN 2181-4201

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY-METODIK JURNALI

IYUL 2026, 4-SON

BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI
<https://etjournal.buxdpi.uz>

**BUXORO DAVLAT
PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

**BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA
INSTITUTI**

TA'LIM TRANSFORMATSIYASI

ILMIY – METODIK JURNAL

№. 4

BUXORO – 2026

TIBBIY TA'LIM JARAYONIDA DIVERGENT TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI

Bekchanova Soliha Davlatnazarovna,

Buxoro davlat tibbiyot instituti doktoranti

solihabekchanova03@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada tibbiy ta'lim jarayonida talabalar tafakkurining kreativ va erkin shakllanishini ta'minlaydigan divergent tafakkurni rivojlantirish imkoniyatlari yoritilgan. Tadqiqotda divergent tafakkur tibbiy bilimlarni chuqur anglash, murakkab klinik holatlarda yangicha yondashuvlarni ishlab chiqish va moslashuvchan qarorlar qabul qilishda muhim kognitiv jarayon sifatida ko'rib chiqiladi. Tibbiy ta'limda muammola asoslangan o'qitish (PBL), klinik simulyatsiyalar, diagnostik ssenariylar va ko'pvariantli topshiriqlar kabi innovatsion usullarning samaradorligi tahlil qilinadi. Shuningdek, pedagogik shart-sharoitlar, axborot muhitlari va interaktiv metodlar orqali divergent tafakkurni shakllantirishga xizmat qiluvchi omillar asoslab berilgan. Maqola yakunida tibbiy oliy ta'limda kreativlik va mustaqil fikrlashni rag'batlantiruvchi metodik yondashuvlar bo'yicha amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: divergent tafakkur, tibbiy ta'lim, kreativlik, muammola asoslangan o'qitish, klinik simulyatsiya, mustaqil fikrlash, pedagogik shart-sharoitlar, interaktiv metodlar, tibbiy kompetensiya.

ВОЗМОЖНОСТИ РАЗВИТИЯ ДИВЕРГЕНТНОГО МЫШЛЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ МЕДИЦИНСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Бекчанова Солиха Давлатназаровна,

Докторант Бухарского государственного медицинского института

solihabekchanova03@gmail.com

Аннотация. В данной статье освещаются возможности развития дивергентного мышления, способствующего формированию креативного и свободного мышления студентов в процессе медицинского образования. В исследовании дивергентное мышление рассматривается как важный когнитивный процесс, обеспечивающий глубокое понимание медицинских знаний, разработку новых подходов в сложных клинических ситуациях и принятие адаптивных решений. Авторами проанализирована эффективность инновационных методов, таких как проблемно-ориентированное обучение (PBL), клинические симуляции, диагностические сценарии и задания с множественными вариантами решений. Также обоснованы факторы, способствующие развитию дивергентного мышления через педагогические условия, информационные среды и интерактивные методы. В заключение приведены практические рекомендации по методическим подходам, направленным на стимулирование креативности и самостоятельного мышления в высшем медицинском образовании.

Ключевые слова: дивергентное мышление, медицинское образование, креативность, проблемно-ориентированное обучение, клиническая симуляция, самостоятельное мышление, педагогические условия, интерактивные методы, медицинская компетентность.

OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING DIVERGENT THINKING IN MEDICAL EDUCATION

Bekchanova Soliha Davlatnazarovna,

Doctoral student of the Bukhara State Medical Institute

solihabekchanova03@gmail.com

Abstract. This article explores the opportunities for developing divergent thinking, which contributes to the formation of creative and independent thinking among students in

the process of medical education. Divergent thinking is viewed as an essential cognitive process that ensures deep comprehension of medical knowledge, the development of new approaches in complex clinical situations, and the adoption of adaptive decisions. The authors analyze the effectiveness of innovative methods such as problem-based learning (PBL), clinical simulations, diagnostic scenarios, and multi-option tasks. Additionally, the article substantiates the pedagogical conditions, information environments, and interactive methods that facilitate the development of divergent thinking. In conclusion, practical recommendations are provided on methodological approaches aimed at encouraging creativity and independent thinking in higher medical education.

Keywords: divergent thinking, medical education, creativity, problem-based learning, clinical simulation, independent thinking, pedagogical conditions, interactive methods, medical competence.

Zamonaviy tibbiy ta’lim tizimi shifokor mutaxassislarni nafaqat nazariy bilimlar, balki mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish qobiliyati va innovatsion yondashuvlar bilan jihozlangan holda tayyorlashni talab etmoqda. Bunday maqsadga erishishda divergent tafakkurni rivojlantirish muhim omil hisoblanadi. Divergent tafakkur – bu bir masalaga nisbatan bir nechta, novatorlikka asoslangan, kreativ yechimlarni izlash jarayoni bo’lib, u tibbiy qaror qabul qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Bugungi kun tibbiy ta’lim tizimi talabalardan nazariy bilimlar bilan birga yuqori darajadagi kognitiv faollik, innovatsion yondashuv, muammoni har tomonlama tahlil qilish va original yechimlar taklif etish kabi qobiliyatlarni talab etmoqda. Bu ta’lim jarayonida divergent tafakkurni shakllantirishni strategik vazifa sifatida talqin etishni taqozo etadi.

Oliy ta’limda divergent tafakkurni rivojlantirish juda ko’p mamlakatlarning pedagogik tizimlarida, ayniqsa, innovatsiyalarga, tanqidiy fikrlashga va kasbiy faoliyatda yechimlarning moslashuvchanligiga e’tibor qaratilgan mamlakatlarda ustuvor yo’nalishga aylangan. Xalqaro amaliyot shuni ko’rsatadiki, divergent tafakkurni shakllantirish kognitiv strategiyalar, ijodiy vazifalar, simulyatsiya va reflektiv faoliyatni birlashtirgan ko’p bosqichli yondashuvni talab qiladi.

Amerika ta’lim tizimi an’anaviy ravishda ijodiy va tanqidiy fikrlash sohasida yetakchilardan biri bo’lib kelgan. Stenford tibbiyot maktabi va Garvard tibbiyot maktabi kabi AQShdagi bir qator tibbiyot maktablari muammoli ta’lim asosida klinik fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshiradi. Barrows tomonidan olib borilgan tadqiqot PBL-modeli bo’yicha o’qiyotgan talabalar muqobil diagnostika farazlari va original terapevtik yechimlarni belgilashda yuqori natijalarni qayd etganligini ko’rsatdi [1]. Bundan tashqari, Tibbiyot-gumanitar fanlar dasturi talabalarni axloqiy munozaralarga, tibbiy fantastika tahliliga va fikrlashning moslashuvchanligi va o’ziga xosligini targ’ib qiladi.

Yevropa mamlakatlarida (ayniqsa, Buyuk Britaniya, Niderlandiya, Finlyandiya) simulyatsiya texnologiyalari faol qo’llaniladi, ular talabalarga noaniqlik elementlari bilan turli klinik ssenariylarni o’ynash imkonini beradi [2].

Maastricht University universitetida (Niderlandiya) talabalar guruhda ishlash jarayonida bemorni davolash uchun kamida uchta muqobil yondashuvni taklif qilishlari kerak. Cees van der Vleuten tomonidan o’tkazilgan tadqiqot shuni ko’rsatdiki, bunday amaliyot klinik fikrlashning divergent komponentini kuchaytiradi va fanlararo o’zaro ta’sirni rag’batlantiradi [3].

Shuningdek, London Universitetida (University College London) shifokorlar, bioinjenerlar va psixolog talabalardan iborat fakultetlararo loyiha laboratoriyalari amaliyoti yo’lga qo’yilgan bo’lib, unda neyrodegenerativ kasalliklardan tortib psixososial holatlargacha bo’lgan murakkab patologiyalarni davolash bilan bog’liq muammolar birgalikda hal qilinadi [4].

Sharqiy Osiyo davlatlari, xususan Singapur, Janubiy Koreya va Yaponiya STEM

ta'limiga divergent fikrlashni integrasiyalashga ustuvor ahamiyat beradi. Singapur tibbiyot maktablari ochiq klinik simulyasiya platformalarini ishlab chiqqan, bu yerda "to'g'ri" javob yo'q - talaba testlar, anamnez va kontekstga asoslangan muqobil diagnostika usullarini o'z ichiga olgan o'zgaruvchan yechimlarni taklif qilishi kerak.

Yaponiya rollar almashinuvi (shifokor, bemor, qarindosh, advokat) bilan "seminarlar"dan foydalanadi, bu talabalarga nafaqat fikr yuritish, balki turli xil qarashlar o'rtasida almashish imkonini beradi, bu turli xil faoliyat uchun juda muhimdir [5].

Rus tadqiqotchi olimlaridan A.A. Verbiskiy ta'lim jarayonini real hayot bilan bog'liq holda tashkil etish zarurligini ta'kidlaydi. Uningcha, bu holat orqali talabalarda har tomonlama fikrlash, mustaqil yechim topish qobiliyatini shakllantirishga erishiladi. V.I. Andreev divergent tafakkurni "kreativ-kompetentlik" tizimidagi markaziy bo'g'in sifatida tavsiflaydi va intellektual o'yinlar, mental-kartalar va g'oyalar generatsiyasi kabi usullardan samarali foydalanish zarurligini ta'kidlaydi.

Mahalliy tadqiqotlarchilardan A.U. Ismoilov [6], D.Q. Yuldasheva [7], F.A. Hakimova [8], Sh.E. Mirzayev, N.A. Xasanova kabi olimlar o'z tadqiqotlarida yangicha pedagogik yondashuvlar, milliy qadriyatlarga tayangan ta'lim muhiti va didaktik jarayonning yangilangan formatini taklif etishmoqda.

Xalqaro tajriba talabalarining divergent fikrlashini keng qamrovli pedagogik tizim orqali maqsadli ravishda rivojlantirish mumkinligi haqida ishonchli dalillarni taqdim etadi:

- muammoni yechish uchun ochiq topshiriqlar;
- o'zgaruvchan dinamikaga ega simulyasiyalar;
- fanlararo tadqiqot formatlari;
- mulohaza va axloqiy munozaralarda talabalarni faol jalb qilish.

Bu tajriba mahalliy xususiyatlarni hisobga olgan holda, malakali, moslashuvchan fikrlaydigan va ijtimoiy mas'uliyatli shifokor tayyorlashdek strategik maqsadni saqlab qolgan holda, milliy tibbiy ta'lim tizimiga moslashtirilishi mumkin.

Xorijiy, rus va mahalliy tadqiqotlar tahlilidan ma'lum bo'ldiki, tibbiy ta'limda divergent tafakkurni rivojlantirish nafaqat pedagogik yondashuvlar, balki tashkilotchilik, institusional muhit, kognitiv asoslar bilan bog'liqdir. Bu imkoniyatlarning uyg'unligi talabalarda erkin, kreativ va mas'uliyatli mutaxassisni shakllantirishga xizmat qiladi.

AQSh, Yevropa va Osiyo tajribasi shuni ko'rsatadiki, talabalarda divergent tafakkur o'quv faoliyatining ochiq, o'zgaruvchan va fanlararo shakllarida faol ishtirok etish orqali shakllanadi. O'zbekistonda tibbiy ta'limga moslashtirilgan modellarning joriy etilishi nafaqat mutaxassislar tayyorlash sifatini, balki ularning innovatsion, moslashuvchan va axloqiy yo'naltirilgan tibbiy amaliyotga tayyorligini ham oshiradi.

Tadqiqot davomida tibbiyot oliy ta'lim muassasalari talabalarida divergent tafakkurni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari sifatida quyidagilarni belgilashni joiz topdik:

1. Talabalarining turli, jumladan ijodiy, mustaqil va murakkab muammolarni ko'p yo'nalishlarda hal qilish qobiliyatini tarbiyalash.
2. Maqsadli ravishda tashkil etilgan ta'limiy faoliyat.
3. Muhit va o'zaro ta'sir vositalari majmuasi.

Ta'lim jarayonida mazkur mexanizmlarni amalga oshirish bevosita axborotni qayta ishlashdagi yechimlarning xilma-xilligi, individual yondashuvni ta'minlash, fanlararo uyg'unlashuv va innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali namoyon bo'ladi. Pedagogik mexanizm markazida esa, talabaning shaxsiy intellektual salohiyatini faollashtirish, mustaqil fikr yuritishni qo'llab-quvvatlash, ijodiy pedagogik muhitni yaratish, faol o'qitish usullarini qo'llash asosiy o'rin egallaydi.

Divergent tafakkurni shakllantirishning pedagogik imkoniyatlari sifatida integral va fanlararo yondashuvlar asosiy o'rin egallaydi. Chunki bu tibbiy ta'limning dastlabki bosqichlaridan boshlanadi. Jumladan, biologiya, psixologiya, bioximiya, klinik fanlar va ijtimoiy fanlarni uyg'unlashtirish orqali talabalarda murakkab muammolarga fanlararo qarash

shakllanadi. Bu, albatta, dastlabki bosqichda divergent fikrlashni faollashtiradi.

Muammoli vaziyatni hal etishga asoslangan o'qitish (Problem-Based Learning - PBL) ham pedagogik imkoniyatlarni keltirib chiqaradi.

Amaliyotga yo'naltirilgan, haqiqiy klinik keyslar asosida o'tkaziladigan PBL usuli talabalarni mustaqil ravishda turli yechimlar topishga undaydi. Ushbu jarayonda "bir to'g'ri javob" konsepsiyasi o'rniga bir nechta imkoniyatli ssenariylar ko'rib chiqiladi.

Keys-metod va klinik simulyasiya ham pedagogik imkoniyatning asosini tashkil qiladi. Chunki unda real klinik vaziyatlarda talabalar muammo yuzasidan o'zaro munozara qiladi, qarorlar qabul qiladi. Bunday murakkab vaziyatlarda kreativ yondashuv qo'llaniladi.

Tibbiy oliy ta'lim muassasalarida ijodiy vazifalar va kvest elementlarini joriy etish ham ma'lum bir pedagogik imkoniyatni keltirib chiqaradi. Jamoaviy va individual ijodiy loyihalar (model yaratish, muqobil davolash usullarini ishlab chiqish, tadqiqot ssenariylari yaratish) talabalarning mustaqil va kreativ fikrlashini rag'batlantiradi. Kvest elementlarini joriy etish — bu ta'lim jarayoniga o'yinli, shu bilan birga muammoli holatlarni qo'shish orqali talabalarni faol, ijodiy va mustaqil fikrlashga undaydigan pedagogik metodlardan biridir. Unda talabalar ma'lum bir maqsadga erishish uchun topshiriqlar zanjirini bosqichma-bosqich bajaradilar. Xususan, tibbiyotda mazkur elementni joriy etishdan maqsad talabalarda divergent tafakkurni rivojlantirish, ta'lim jarayonini qiziqarli va interfaol qilish, mustaqil qaror qabul qilish hamda tahlil qilish qobiliyatini shakllantirish, shu bilan birga jamoaviy ishlash ko'nikmasini rivojlantirishdan iboratdir. Kvest jarayonida fanlararo yondashuv ta'minlanadi. Muammo mavzusidan kelib chiqqan holda, biologiya, farmakologiya, psixologiya kabi fanlar o'zaro bog'lanadi. Ta'kidlash joizki, kvest elementlarini joriy etish talabalarning ijodiy fikrlashi, mustaqil qaror qabul qilishi va fanlararo bilimlarni uyg'unlashtirib qo'llash qobiliyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik mexanizm sifatida maydonga chiqadi.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqqan holda, kvest elementlari nafaqat o'yinlashtirish, balki ta'lim jarayonidagi faol ta'lim va divergent tafakkurni rivojlantirishning kuchli vositasi sifatida belgilash lozim. Kvest elementlarini joriy etish orqali talaba bilimni passiv qabul qiluvchi emas, faol muammoni hal qiluvchi shaxs sifatida ishtirok etishga erishiladi. Har bir topshiriq, muammo talabaning tezkor yechim topishi, turli yondashuvlardan foydalanishi, shuningdek yangi g'oya yarata olishi kabi divergent tafakkur elementlarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bundan tashqari, ta'lim jarayonida tibbiy muammolarni simulyasiya qilib, real hayotga yaqinlashtirilgan mashg'ulot muhiti yaratilishiga olib keladi. Guruhda jamoaviy ish va muloqot qobiliyati mustahkamlanadi. Aynan mazkur jarayon tibbiyotda muhim ijtimoiy ko'nikma hisoblanadi. Biz ushbu nuqtai nazardan kelib chiqqan holda, kvest elementlarini joriy etish divergent tafakkurni shakllantiruvchi kompleks pedagogik mexanizmning uzviy tarkibiy qismi deb ta'riflashni joiz topdik. Divergent tafakkurning pedagogik mexanizmlari, ya'ni maqsad, mazmun, faoliyat, baholash bilan kvest texnologiyasini integrasiya qilish juda katta natija berishi, tabiiy.

Bizningcha, kvest elementlarini tibbiy ta'limga joriy etish zamonaviy ta'lim metodlarini divergent tafakkur rivoji bilan chuqur integrasiyalashni nazarda tutadi.

Divergent tafakkurni shakllantirishning yana bir pedagogik imkoniyatlaridan biri metatanqidiy tafakkurni rivojlantiruvchi muhit hisoblanadi.

Metatanqidiy tafakkur — bu tanqidiy fikrlashning yuksak darajasidir. U insonning o'z fikrlash jarayonini kuzatishi, tahlil qilishi va baholashi kabi qobiliyatlarini o'zida mujassam etadi. Ta'kidlash joizki, tibbiy ta'limda tafakkurning mazkur shakli bo'lajak shifokorning faol, mas'uliyatli va ongli fikr yurituvchi shaxs sifatida shakllanishida katta ahamiyat kasb etadi.

Tibbiy ta'limda metatanqidiy tafakkur, birinchi navbatda, diagnostik xatolarni kamaytirish, xususan, tezkorlik yoki sabrsizlik bilan chiqarilgan xulosalarni qayta baholashda qo'llaniladi. Ikkinchidan, kasbiy refleksiya, ya'ni shifokorning o'z faoliyati,

qabul qilgan qarorlari va bilimlariga tanqidiy yondashuvini izohlaydi. Uchinchidan, axloqiy va kommunikativ masalalarda teran mulohaza yuritishda roli katta.

Demak, tibbiy ta’limda metatanqidiy tafakkurni rivojlantirish bu talabning etuk mutaxassis shaxs sifatida shakllanishi uchun zarur bo’lgan intellektual salohiyatni shakllantirish jarayonidir. Bunda talabning o’z faoliyatiga, bilimiga shoshmasdan, mulohazali, mas’uliyatli, tanqidiy baho berishi ko’zda tutiladi. Tafakkurning mazkur turi kelajakda shifokorning kasbiy etika, klinik yechim, uzluksiz ta’lim olishga tayyorligi singari masalalarda teran yondashuvini, mustaqil pozitsiyasini ta’minlaydi.

Talabalarni mustaqil izlanish, tahlil va tanqidiy baholash faoliyatiga jalb etish orqali ularda fikrlashning keng ko’lami, turli pozitsiyalardan qarash qobiliyati shakllanadi [9].

Bizning fikrimizcha, divergent tafakkurni shakllantirishda didaktik imkoniyatlar deganda, faqat ta’lim mazmunini yoritish vositasi nazarda tutilmasligi kerak. U birinchi navbatda, talabning ijodiy fikrlash salohiyatini ochishga, shakllantirishga xizmat qiluvchi pedagogik resurslar tizimi hisoblanadi. Ikkinchidan, bu imkoniyatlar aniq maqsadga yo’naltirilgan, muammoli, tanlovli va fanlararo bog’lanishli o’quv materiallari, faoliyatlar va muhokamalar asosida tashkil etilishi maqsadga muvofiqdir.

Xulosa qilib aytganda, didaktik imkoniyatlar ta’lim mazmuni va maqsadlarida yaratiladi. Metodik imkoniyatlar esa, o’qitish shakli, texnologiyasi va usullari orqali bevosita amalga oshiriladi. Bularning har ikkalasi divergent tafakkurni rivojlantirishda o’zaro uyg’un va to’ldiruvchi bo’lishi maqsadga muvofiqdir.

Metodik imkoniyatlar ta’lim jarayonining konstruktori hisoblanadi. Tashkil qilinadigan har bir o’quv mashg’uloti mazkur imkoniyatlardan faol va ijodiy foydalanish imkonini berishi maqsadga muvofiq.

Keys-metodi, kvest elementlari va rolli o’yinlarning divergent tafakkurni rivojlantiruvchi mexanizmlar sifatidagi ahamiyati shundaki, mazkur usullar talabani muammoga nisbatan bir nechta yechimlar izlashga undaydi, shuningdek talabada shaxsiy fikrga ega bo’lish qobiliyatini mustahkamlaydi.

Tadqiqot tahlillari asosida shunday xulosaga kelindi: metodik imkoniyatlar o’qituvchi uchun vosita, talaba uchun imkoniyat, ta’lim uchun innovasion o’zgarishning manbai hisoblanadi. Divergent tafakkurni rivojlantirishda mazkur imkoniyatlarni pedagogik modullar, ijodiy keyslar, shuningdek fikrlash jarayonini kuzatuvchi refleksiv usullar orqali amalga oshirish maqsadga muvofiqdir.

Tashkiliy va institusional imkoniyatlar ham pedagogik imkoniyatlar tizimini tashkil qiladi.

Yuqorida ta’kidlab o’tilganidek, ta’lim jarayoni samaradorligini ta’minlashda pedagogik imkoniyatlar asosiy rol o’ynaydi. Qolaversa, ular ta’limning mazmun, shakl, metod, vosita va shart-sharoitlarini o’z ichiga olgan, o’zaro bog’liq va kompleks yondashuvni talab etuvchi juda murakkab tizimdir. Pedagogik imkoniyatlar tizimida tashkiliy va institusional imkoniyatlar fundamental omillardan biri hisoblanib, ta’lim jarayonining moddiy, tashkiliy va huquqiy asosini shakllantiradi [10].

Tashkiliy imkoniyatlar birinchi navbatda, ta’lim muassasasining ichki muhitini tashkil etadi. Ikkinchidan, ta’lim jarayonini rejalashtirish va amalga oshirishga doir vosita va mexanizmlar majmuasi hisoblanadi. Uchinchidan, oliy ta’lim tizimida talabalarga munosib ta’lim olish uchun imkoniyatlar, ijodiy faollikni rivojlantirish va amaliy darslar tashkil qilish uchun munosib sharoit yaratadi.

Ta’kidlash joizki, institusional imkoniyatlar ta’limni tartibga solishga qaratilgan qonunlar, davlat dasturlari, ta’lim standartlari, akkreditatsiya talablari va lisenziyalash tizimi bilan bevosita chambarchas bog’liqdir. Mazkur huquqiy asoslar ta’limni strategik rivojlantirishda, yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etishda, shuningdek ta’lim sifatini nazorat qilishda katta ahamiyatga ega.

O’zbekiston Respublikasi Prezidentining 08.10.2019 yildagi “O’zbekiston

Respublikasi oliy ta’lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to’g’risida”gi PF-5847-sonli Farmoni doirasida tibbiyot oliygohlariga innovasion ta’lim texnologiyalarini tatbiq etish uchun grantlar, moddiy-texnik yordamlar va kadrlar malakasini oshirish imkoniyatlari yaratildi. Strategiyada talaba yoshlarda ijodkorlik va innovasion fikrlash ko’nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifa sifatida belgilangan.

Tashkiliy va institusional imkoniyatlar ham nazariya, ham amaliyot uchun ahamiyatli bo’lgan xususiyatlarga ega. Bu imkoniyatlarga nazariyada ta’lim jarayonini samarali tashkil etish omillari sifatida qaraladi. Amaliyotda esa, ularni ta’minlash va rivojlantirish, ya’ni ta’lim sifatini belgilaydi. Ta’kidlash joizki, ular ta’limdagi didaktik, psixologik va metodik imkoniyatlarni amalga oshirish uchun asosiy poydevor vazifasini bajaradi. Xuddi shu imkoniyatlar orqali talabalarda murakkab vaziyatlarda ijodiy yechim topish, mustaqil fikr yuritish va divergent yondashuv asosida fikrlash qobiliyati shakllanadi.

Tashkiliy va institusional imkoniyatlar pedagogik jarayonning samaradorligiga ta’sir etuvchi omillar hisoblanadi. Bu ta’lim tizimida yuz beradigan o’zgarishlar va innovasiyalar uchun shart sharoit yaratadi. Shuningdek, pedagogik jarayonning samaradorligiga ta’sir etuvchi asosiy omillardan hisoblanadi. Tashkiliy va institusional imkoniyatlarning yo’naltirilgan va tizimli shaklda rivojlantirilishi talabalarda divergent tafakkurni shakllantirishda ahamiyati katta.

Ta’kidlash joizki, tashkiliy imkoniyatlar mavjud tuzilmalar bilan birga, ularning o’zgarishlarga moslashuvchanligi va innovasiyalarga ochiqligi bilan ham xarakterlanadi. Masalan, oliy tibbiy ta’lim muassasalarida ilg’or pedagogik texnologiyalar uchun alohida markazlar tashkil etilishi tashkiliy imkoniyatlarning kengligiga dalildir.

Institusional imkoniyatlar esa, ta’lim muassasasining strategiyasi, ilmiy salohiyati, shuningdek, ichki va tashqi sheriklik munosabatlari orqali namoyon bo’ladi. Bular ta’lim jarayonini sifatli tashkil etishda, xususan, divergent tafakkurni rivojlantirish kabi ijodiy yo’nalishlarda hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi.

Tashkiliy va institusional imkoniyatlarga ilmiy to’garaklar va kreativ laboratoriyalar asosiy rol o’ynaydi. Bu talabalarning mustaqil ilmiy faoliyatida divergent tafakkurni qo’llash imkoniyatini yaratadi.

Mentorlik tizimi – maslahatchi, tarbiyachi orqali talabalarda shaxsiy yondashuv, ijodiy mustaqillik va intizom shakllanadi. Mentorlik tizimining tibbiy ta’limdagi ahamiyati juda muhim hisoblanadi. Amaliyot va nazariya o’rtasidagi bog’lanishni ta’minlashda, masalan, klinik mashg’ulotlarda tajribali shifokor yosh rezidentga ko’maklashadi. Mentor yangi g’oyalar va ijodiy yondashuvlarni rag’batlantiradi. Shu sababli talabalarning divergent tafakkurini rivojlantirishda roli katta.

Yangi O’zbekistonda tibbiy oliy ta’lim muassasalarida divergent tafakkurni rivojlantirishda yuqori salohiyat mavjud. Faqatgina ushbu imkoniyatlardan samarali foydalanish uchun ta’lim strategiyalarini qayta ko’rib chiqish, ijodkorlikni rag’batlantiruvchi muhitni shakllantirish zarur. Bizningcha, divergent tafakkurni rivojlantirishda talabalarning faol ishtiroki, ularning individual yondashuvlari va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini qo’llab-quvvatlash asosiy yo’nalish sifatida tadqiq etilishi maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

- 1.Sawyer R.K. Group Genius: The Creative Power of Collaboration. – New York: Basic Books, 2007. – 384 p
2. de Bono E. Lateral Thinking: Creativity Step by Step. – New York: Harper & Row, 1970. – 208 p.
- 3.Guilford J.P. Creativity // American Psychologist. – 1950. – Vol. 5. – P. 444–454.
- 4.Torrance E.P. Guiding creative talent. – Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1962.
- Вербицкий А.А. Контекстное обучение: теория и практика. – М.: Высшая школа, 2004. – 225 с.
- 5.Андреев В.И. Педагогика креативности: Учебное пособие. – Казань: Центр

инновационных технологий, 2003. – 424 с.

6.Исмоилов А.У. Таълим жараёнида талабаларда мустақил фикрлаш қобилиятини ривожлантириш. – Т.: Фан, 2021. – 160 б.

7.Юлдашева Д.Қ. Инновацион таълим технологиялари ва ижодий фикрлаш. – Тошкент, 2022. – 138 б.

8.Ҳакимова Ф.А. Тиббий таълимда дивергент тафаккурни шакллантиришнинг методик асослари // *Педагогик инновациялар журнапи*. – 2023. – №1. – Б. 45–50.

9.Бим-Бад Б.М. Педагогика: Энциклопедический словарь. — М.: Большая Российская Энциклопедия, 2002. — 528 с.

10.Зимняя И.А. Психология обучения: Учеб. пособие. — М.: Логос, 2004. — 384 с.

MUNDARIJA

PEDAGOGIKA , PSIXOLOGIYA VA METODIKA	
SPORT YO'NALISHIDAGI QO'SHIMCHA TA'LIM ORQALI O'QUVCHILARNING BO'SH VAQTINI MAZMUNLI TASHKIL ETISHNING NAZARIY-PEDAGOGIK ASOSLARI Ibragimov Sanjar Saidjonovich	4
SUN'IY INTELLEKTDAN TA'LIM JARAYONIDA FOYDALANISHNING ETIK VA HUQUQIY JIHATLARI Umedjanova Malika Lukmanovna	8
AYOLLAR REGBISI: SHAKLLANISH TARIXI, ZAMONAVIY RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA IJTIMOY-PEDAGOGIK AHAMIYATI Ibragimov Manuchexr Baxtiyorovich	12
BOSHLANG'ICH SINF TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA TABAQALASHTIRILGAN TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI QO'LLASHNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI Bozorova Hamida Shukriloyevna	15
O'ZBEK XALQ CHOLG'U ASBOBLARINING PAYDO BO'LISH TARIXI VA ULARNING MAKTAB DASTURIDAGI O'RNI Ibodov O'ktam Rasulovich	18
CHIM USTIDA XOKKEY MASHG'ULOTLARI JARAYONIDA TALABALARINING TEXNIK TAYYORGARLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI Ismoilov Husniddin	21
TABAQALASHTIRILGAN YONDASHUV ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA TASVIRIY SAN'ATGA OID KO'NIKMALARNI SHAKLLANTIRISH METODIKASI Bozorova Hamida Shukriloyevna	28
BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARINING DARSDAN TASHQARI TARBIYAVIY FAOLIYATIDA MA'NAVIY-AXLOQIY FAZILATLARNI SHAKLLANTIRISH Jabborova Fotima Nutfullojon qizi	34
MAGISTRATURA TALABALARINING TADQIQOT KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHDA KOMPETENSIYAGA ASOSLANGAN YONDASHUVNING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI Jamshid Tagaymurodovich Parmanov	41
O'QUV JARAYONIDA TALABALARINING MUSTAQIL ISHLASH KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK XUSUSIYATLARI Aminov Akmal Shavkatovich	48
STEAM TEXNOLOGIYASI ASOSIDA BOSHLANG'ICH SINF O'QUVCHILARIDA AXBOROT BILAN ISHLASH KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA Usmonova Zulfiya Ilxomovna	52
SHARQ MUTAFAKKIRLARINING IQTISODIY QARASHLARI VA ULARNING PEDAGOGIK MOHIYATI Ruziyeva Gulinoz Fatilloevna	59
REFLEKSIV YONDASHUV ASOSIDA BO'LAJAK O'QITUVCHILAR O'QUV-BILUV FAOLIYATINI FAOLLASHTIRISH	65

Bozorov Vahobiddin Nuriddinovich	
---	--

O'QUVCHILARDA MILLIY ONG VA MILLIY TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISHDA MUSIQIY TADBIRLARNING O'RNI VA AHAMIYATI Karimov Olimxo'ja Islomovich	79
ESTRADA QO'SHIQCHILIGI RIVOJIDA VOKAL FANINING ROLI Karimov Olimxo'ja Islomovich	83
FILOLOGIYA FANLARI	
USAGE CHARACTERISTICS OF NEW NOUN LEXEMES IN MODERN UZBEK NEWSPAPER AND ONLINE MEDIA LANGUAGE Saidova Khurshida Fakhridin qizi	87
TALABALARNING YOZMA NUTQINI RIVOJLANTIRISHDA TARJIMA STRATEGIYALARINI QO'LLASH Norboyeva Shahnoza Jo'rabek qizi	93
ANTONIMLAR VA ULARNING LINGVOPOETIK VAZIFALARI ABDURAHMON JOMIY VA ALISHER NAVOIY ASARLARIDA Tavakkal Choriyev	99
METHODOLOGY FOR DEVELOPING STUDENTS' CREATIVE THINKING THROUGH THE INTEGRATIVE TEACHING OF BRITISH CHILDREN'S LITERATURE Kodirova Zarina Bakhodirovna	117

ANIQ VA TABIIY FANLAR	
BIOLOGIYA O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA MAKTAB O'QUV-TAJRIBA UCHASTKASI FAOLIYATINI LOYIHALASHTIRISH VA TALABALARNING KASBIY FAOLLIGINI OSHIRISH Usmonova Mubashira Suvonovna	121
TIBBIY TA'LIM JARAYONIDA DIVERGENT TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI Bekchanova Soliha Davlatnazarovna	129
INTERAKTIV MULTIMEDIA VOSITALARIDAN FOYDALANISH ORQALI OLIY TA'LIMDA KOGNITIV FAOLLIKNI OSHIRISH METODLARINING KONSEPTUAL VA GNOSEOLOGIK TAHLILI Asadova Sitora Sadullayevna	136
RAQAMLI TA'LIM MUHITINING DIDAKTIK IMKONIYATLARI VA UNI TEXNIK YO'NALISHDAGI KASBIY TA'LIMDA QO'LLASHNING PEDAGOGIK ASOSLARI Savriyev Shamshod Shuxrat o'g'li	141
REFLEKSIV YONDASHUV ASOSIDA "ODAM VA HAYVONLAR FIZIOLOGIYASI" FANINI O'QITISHNING METODIK TIZIMI Odilova Mahfuza Ochilovna	151

QAYDLAR UCHUN

QAYDLAR UCHUN

**TA'LIM
TRANSFORMATSIYASI
ILMIY – METODIK
JURNAL**
№. 4

BOSH MUHARRIR

Buxoro davlat pedagogika instituti rektori, p.f.d. (DSc), professor MA'MUROV BAHODIR

BAXSHULLAYEVICH

Muharrir:
Texnik muharrir:
Sahifalovchi:
Dizayner:

A. Kalandarov
G. Samiyeva
Z. Elmurotova
M. Arslonov

Nashriyot litsenziyasi AI № 178. 08.12.2010. Original – maketdan bosishga ruxsat etildi: 01.07.2024.
Bichimi: 60/84 ¹/16 «Palatino Linotype» garn. Ofset bosma usulida. Ofset bosma qog'ozi. Bosma tabog'i
6,75 Adadi 50. Buyurtma № 124. Bahosi kelishilgan holda.

«Sharq-Buxoro» MCHJ bosmaxonasida chop etildi.
Buxoro shahar O'zbekiston Mustaqilligi ko'chasi, 70/2 uy.
Tel: 0(365) 222-46-46

